

НОВ БЪЛГАРСКИ УНИВЕРСИТЕТ

ДЕПАРТАМЕНТ

“ИКОНОМИКА”

1618 София, ул. Монтевидео 21; стая 603; тел.: 8110603

РЕЦЕНЗИЯ

от **ПРОФ. Д-Р ИВАН ЙОЧЕВ БОЕВСКИ** – Нов български университет, гр. София, 3.0. „Социални, стопански и правни науки“, 3.8. „Икономика“ (Бизнес маркетинг и бизнес мениджмънт).

по конкурс за заемане на академичната длъжност „професор“ в Аграрен университет, обявен в ДВ бр. 99/ 28.11.2023 год. по професионално направление 3.8. „Икономика“ в научна специалност „Организация и управление на производството“, с кандидат доц. д-р Виолета Динкова Дириманова, за нуждите на Аграрен университет, Факултет по икономика, катедра „Мениджмънт и маркетинг“, съгласно заповед № РД - 16 - 44 /19.01.2024 г. на Ректора на Аграрен университет.

1. Оценка за съответствие с минималните национални изисквания и изискванията на Аграрен университет, Пловдив

При задълбочен преглед на документите, представени от г-жа Дириманова за участие в конкурс за заемане на академична длъжност професор в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8. Икономика в научна специалност „Организация и управление на производството“, ДВ. бр. 99 от 28.11.2023 год., резултатите по показатели са както следва:

Група от показатели	Минимални изисквания	Изпълнение
A	50	50,00
В	100	100,00
Г	200	329,44
Д	100	1380,00
Е	100	550,67
Общо	550	2410,11

Доц. д-р Дириманова има общ сбор **2410,11 точки**, при изискуеми **550 точки**. Тези данни недвусмислено показват значима и впечатляваща научна продукция и материали. Те превишават многократно (при показател Д дори почти 14 пъти превишение) минималните национални и допълнителните изисквания на Аграрен университет, Пловдив.

2. Биографични данни за кандидата

НОВ БЪЛГАРСКИ УНИВЕРСИТЕТ

ДЕПАРТАМЕНТ

“ИКОНОМИКА”

1618 София, ул. Монтевидео 21; стая 603; тел.: 8110603

Доц. Виолета Дириманова е родена на 27.09.1973 г. През 1996 г. придобива магистърска степен в инженерните науки и индустриалният мениджмънт в Технически университет, филиал в гр. Пловдив. През 1999 г. завърша в Перотис Колеж, Американско Фермерско Училище, гр. Солун, Гърция, специалност агробизнес. През 2007 г. защитава успешно докторат на тема: „Икономически ефекти от фрагментацията на земята: права на собственост, пазари на земя и договори в България“ в научна група по Ресурсна Икономика, Факултет Земеделие и Градинарство в Хумболтов Университет, гр. Берлин, Германия. През 2008 г. е официално е утвърдена докторската степен от ВАК (с номер 713-19.06.2008 г.) по научната специалност 05.02.18 – Икономика и управление. През 2014 г. заема академичната длъжност „доцент“ в катедра „Мениджмънт и маркетинг“ при АУ – Пловдив.

3. Професионален опит

През 2000 г. е назначена за асистент в катедра „Мениджмънт и маркетинг“ при Аграрен университет – Пловдив. През 2003 г. става старши асистент, а по-късно, през 2008 г., и главен асистент в катедрата. Като преподавател тя извежда дисциплините „Аграрен мениджмънт“, „Организация и управление на селскостопанското производство“, „Основи на стопанското управление“, „Местно самоуправление и децентрализация“, „Регионален анализ на стопанството“, „Регионално планиране“ и „Операционен мениджмънт“ в бакалавърски курс на обучение. Извежда лекции и упражнения по дисциплините „Предприемачество в селското стопанство“, „Организационно поведение“, „Организационна“ в магистърски курс на обучение.

От 2014 г. до момента е доцент в катедра „Мениджмънт и маркетинг“ на Аграрен университет – Пловдив. В своята преподавателска кариера доц. д-р Виолета Дириманова се е наложила, като добър преподавател, обучаващ студенти и докторанти. Ръководила е 6 докторанта, които са придобили научна и образователна степен доктор в научната специалност „Организация и управление на производството“. Рецензирала е една процедура за професор, доктор на науките и доцент и 7 дисертационни изследвания на български и чуждестранни докторанти. Доц. д-р Виолета Дириманова е била ръководител на 2 международни проекта и е участвал в още 11 международни и национални проекти.

Познавам кандидата за „професор“ още като докторант в Хумболт университет, гр. Берлин, Германия. Доц. д-р Дириманова винаги е била много отговорна, коректна, прецизна и целеустремен в своята работа. Мога убедително да заявя, че се е изградила като отличен

НОВ БЪЛГАРСКИ УНИВЕРСИТЕТ

ДЕПАРТАМЕНТ

“ИКОНОМИКА”

1618 София, ул. Монтевидео 21; стая 603; тел.: 8110603

профессионалист и учен в областта на икономиката и управлението на селскостопанското производство.

4. Преподавателска работа

Приемам служебната бележка, издадена от Учебно-информационния център на Аграрен университет – Пловдив, относно натовареността на доц. д-р Виолета Дириманова. За последните 5 учебни години от 2008 до 2023 г. доц. д-р Виолета Дириманова е извел общо 4310,6 учебни часа както в бакалавърски така и в магистърски курсове на обучение. Преподавателят е имал средногодишна натовареност в периода около 862 часа, което е почти тройно по-голямо натоварване от стандартната пряка аудиторна заетост на университетски преподавател в България. Тази висока натовареност се е получила от предаването не само бакалавърските и магистърски студенти в университета, но и преподаването на чуждестранни студенти по Проект Еразъм плюс. Общийят придобит стаж на доц. д-р Виолета Дириманова до 10 януари 2024 г. е 24 години.

5. Научно-изследователска работа

За участие в конкурса за заемане на академична длъжност „професор”, доц. д-р Виолета Дириманова е предоставила списък с научни трудове, общо 40 на брой. Те са групирани в следните групи:

1. Хабилитационен труд /монография/ – **1 броя, което е 2,5%** от общо представените за рецензиране научни трудове на кандидата;
2. Научни публикации в издания, които са реферирани и индексирани в световноизвестни база данни с научна информация – **18 броя, което е 45%** от общо представените за рецензиране научни трудове на кандидата;
3. Научна публикация в нереферирани списания с научно рецензиране или в редактирани колективни томове – **17 броя, което е 42,5%** от общо представените за рецензиране научни трудове на кандидата;
4. Публикувана глава от колективна монография – **1 броя, което е 2,5%** от общо представените за рецензиране научни трудове на кандидата;
5. Публикувани учебни помагала, ръководства и учебници – **3 броя, което е 7,5%** от общо представените за рецензиране научни трудове на кандидата.

Научните публикации по тематично направление могат да се групират в следните направления:

НОВ БЪЛГАРСКИ УНИВЕРСИТЕТ

ДЕПАРТАМЕНТ

“ИКОНОМИКА”

1618 София, ул. Монтевидео 21; стая 603; тел.: 8110603

- Разработване на модел на „Системата за знания и иновации в областта на земеделието“ (AKIS) и създаване на мрежата на AKIS за България.
- Развитие на консултантски услуги в българското земеделие и ролята към малките земеделски производители;
- Ролята на правата на собственост за успешното развитие на организацията в земеделието;
- Анализът на транзакционните разходи и поземлените взаимоотношения;
- Ролята на концепцията „мултифункционално земеделие“ в българското земеделие;
- Развитие и управление на биологичното производство в българските земеделски стопанства;
- Управление и развитие на човешките ресурси в земеделието;
- Навлизането на дигитализацията води до промени в природата на конкуренцията.

Може определено да се обобщи, основното направление на специализацията в научната дейност на доц. д-р Виолета Дириманова е насочена в областта на управлението и анализа на поземлените взаимоотношения и транзакционните разходи, анализа на ролята на консултантската дейност в управлението и развитието на земеделските стопанства, управление на биологичното производство и „мултифункционално земеделие“, като и управление на човешките ресурси в земеделието. Доц. д-р Дириманова е публикувал 18 статии в списание с импакт-фактор в български и чуждестранни издания. Предоставил е информация и за 92 броя цитирания.

6. Научни приноси

Публикациите на доц. д-р Виолета Дириманова са основно публикувани в рецензиирани международни и български научни списания. 18 от статиите са публикувани в рецензиирани списания с висок глобален и качествен фактор на влияние, които участват в основните международни бази данни Scopus и Web of Science. Останалите публикации са публикувани в рецензиирани списания и сборници. Значимостта на получените резултати се потвърждават чрез направените цитати.

В представените публикации и монография_за участие в конкурс за заемане на академична длъжност „професор“ в ПН 3.8 „Икономика“ се открояват приносни моменти с научен и приложен характер в следните научни направления:

1. Разработване на модел на „Системата за знания и иновации в областта на земеделието“ (AKIS) и създаване на мрежата на AKIS за България.

НОВ БЪЛГАРСКИ УНИВЕРСИТЕТ

ДЕПАРТАМЕНТ

“ИКОНОМИКА”

1618 София, ул. Монтевидео 21; стая 603; тел.: 8110603

- Създаден и анализиран е AKIS модела в България и Румъния;
- Анализирани са всички нива на работа в AKIS модела и как те работят на практика и влияят на всички земеделските производители;
- Установено е, че Система (AKIS) е основа за разпространение на знания и информация до земеделските производители на различните новости и политики в сектора;
- Анализирана и оценена е Фермерската консултантска система в страната;
- Очертани са бъдещите посоки на развитие на познанията в селското стопанство, производството, трансфера и използването им в съответствие с европейските изисквания на двете страни, България и Румъния.

Посочените приноси се отклояват в следните публикации (пореден номер в приложената библиография) - M, 15, 16, 26, 32, 33, 34.

2. Развитие на консултантски услуги в българското земеделие и ролята към малките земеделски производители:

- Установено е, че консултантската услуга е важна дейност за земеделските производители за развитието на планирането, изготвянето и кандидатстването за различните мерки на ПРСР;
- Анализирано е, че агрономическите и икономическите консултации подпомагат в стратегическото планиране на земеделските производители, но е установено, че все още не се ползват тези услуги активно от стопаните;
- Установено е, че основната консултантска дейност, която търсят от НССЗ малките земеделски производители е свързана с подготовката на бизнес проекти за различни мерки по ПРСР;
- Анализирани са различни източници за получаване и трансфериране на информация и знания на малките производители – формални (основно консултации от НССЗ) и неформални консултации.
- Също така е разработена мононография показваща как се е развивала консултантската дейност в исторически аспект и каква е ролята на консултантските услуги за развитието на селскостопанската дейност.

НОВ БЪЛГАРСКИ УНИВЕРСИТЕТ

ДЕПАРТАМЕНТ

“ИКОНОМИКА”

1618 София, ул. Монтевидео 21; стая 603; тел.: 8110603

Посочените приноси се открояват в следните публикации (пореден номер в приложената библиография) – M, 1, 13, 14, 15, 16, 21, 23, 25, 26, 32, 33, 34, 35.

3. Ролята на правата на собственост за успешното развитие на организациите в земеделието

- Установени са промените в българското земеделие, които се интензивни, динамични и специфични на поземлените отношения и анализиране на влиянието на тези промени върху субектите, които получават ползите и плащат потока от разходите, свързани със земеделската земя в България;
- Анализирани са влиянията на съществуващата фрагментация на собствеността върху ползите от поземлената собственост, която е също причина за намаляване на ползите от притежаване на земята и води до намаляване на интереса към екстензивното земеделие за сметка на интензивното;
- Установени са на взаимоотношенията между собствениците и производителите и как тези взаимоотношения влияят върху ефективното управление на ресурса, капитализиране на поземления ресурс в полза на земеделските производители;
- Изследвани са теорията на контрактите, за да се анализират видовете поземлени договори между поземлените собственици и ползвателите на земя в България;
- Анализирани са динамичните промени в българското земеделие, социалния модел на обществото и поземлени отношения в България през последните три десетилетия, които са довели до значителни промени в националната икономика и в частност в селското стопанство.
- Направен е задълбочен научно-теоретичен преглед на неоинституционната икономика за анализ на правата на собственост, при функционирането на пазара на земя и формалните и неформални взаимоотношения между собственици и производители в България и друга европейска страна – Молдова;

Посочените приноси се открояват в следните публикации (пореден номер в приложената библиография) - 3, 5, 9, 11, 20, 36.

4. Анализът на транзакционните разходи и поземлените взаимоотношения

- Установено е, че високите транзакционни разходи при сделките намаляват ефективното функциониране на пазара в България.
- Задълбочен анализ е направен за организирането и осъществяването на сделките със земеделска земя в страната.
- Анализирани са основните фактори влияещи за покупко-продажбата или арендата на земеделската земя следните фактори: институционалната среда, поведението на участниците в сделката и транзакционните разходи.
- Анализирани са също договорите на земеделска земя, използвайки Дискретен Структурен Анализ (DSA), което на практика означава разглеждане на пазарни, и непазарни рамки на обмен или защита на правата на собственост върху земеделска земя.
- Установени и анализирани са договорите за земеделските земи и условията, в които действат участниците, като това е съобразено с тяхното поведение, избор на транзакции и институционални ефекти от транзакционни разходи.

Посочените приноси се открояват в следните публикации (пореден номер в приложената библиография) - 2, 3, 20.

5. Ролята на концепцията „мултифункционално земеделие“ в българското земеделие:

- Анализирани са земеделски стопанства въвеждащи диференцирано и/или мултифункционално земеделие и е установено, че по-големите стопанства имат условия и финансова възможност да прилагат и управляват мултифункционалното земеделие.
- Доказва се, че едните земеделски производители (арендатори, наематели) в България имат условия да организират, управляват и прилагат различни специализации в стопанствата и да осъществяват разнообразни дейности, докато малките земеделски стопанства, трябва да разделят своето време между земеделски и неземеделски дейности с цел да увеличат доходите на фермерското стопанство.

Посочените приноси се открояват в следните публикации (пореден номер в приложената библиография) - (27, 29)

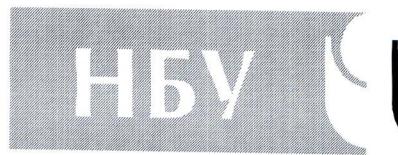
6. Развитие и управление на биологичното производство в българските земеделски стопанства:

- Установени са причините за разрастване на площите, развиващи биологичното производство в България, както и ползите от този тип производства (предпочтенията на потребителите за здравословни и качествени храни и опазване на природните ресурси);
- Анализирана е програмата, свързана с подпомагането на биопроизводителите по Програмата за развитие на селските райони и по-специално състоянието и развитието на биологичното пчеларство в България;
- Изследвани са вътрешният и външният пазар на пчелни продукти от биологичното пчеларство в България;
- Анализирани са политиките за стимулиране на качеството, контрола и конкурентоспособна продукция в съответствие с изискванията на европейските пазари и потребители, както и осигуряването на възможности за устойчиво развитие на биологичното производство;
- Анализирано е биологичното земеделие и са разкрити предпоставките, възможностите, стратегическите насоки и препоръки за повишаване на икономическата ефективност на биологичното производство, консултантската дейност и респективно финансиране на земеделските дейности за следващия програмен период 2021-2027 г.

Посочените приноси се открояват в следните публикации (пореден номер в приложената библиография) – 6, 12, 18, 19, 25.

7. Управление и развитие на човешките ресурси в земеделието:

- Анализирано е демографското движение на работната сила в селското стопанство;
- Установени са демографските процеси, като ниско ниво на обучение и самообучение на кадрите, незадоволителните управленчески умения на мениджърите, липсата на административен капацитет и знания, което води до намаляване на работната сила в селското стопанство и необходимостта от механизиране и дигитализиране на работния процес.

НОВ БЪЛГАРСКИ УНИВЕРСИТЕТ

ДЕПАРТАМЕНТ

“ИКОНОМИКА”

1618 София, ул. Монтевидео 21; стая 603; тел.: 8110603

Посочените приноси се открояват в следните публикации (пореден номер в приложената библиография) – 10, 30, 31.

8. Навлизането на дигитализацията води до промени в природата на конкуренцията.

- Установено е, че дигитализацията е променлива, която води до икономии от мащаба в земеделието и може да е ключов индикатор на конкуренцията между земеделските производители;
- Анализирани са ползите на стопаните от цифровизацията, които въвеждат дигитални технологии, иновативни технологии за производство и цифровото организиране на земеделието. Тези ползи водят до повишаване на конкурентоспособността на участниците в земеделския сектор и на сектора, като цяло, в България.

Посочените приноси се открояват в следните публикации (пореден номер в приложената библиография) – 7.

7. Критични бележки и препоръки

Към кандидата нямам критични бележки, но препоръчвам да продължи да публикува в научни трудове и в списания с висок импакт фактор, за да бъде оценявана неговата научни резултати от проектите в които участва и ще участва. Препоръчвам работата по някои тематични направления ако може да се задълбочи и разшири.

8. Заключение

Въз основа на направения анализ на педагогическата, научната и научно-приложната дейност на кандидатката считам, че доц. д-р Виолета Дириманова отговарят напълно на ЗРАС, ППЗРАСРБ и Правилника на Аграрния университет за неговото приложение. Науко-метричните критерии на кандидата са покрили изискването за получаване на званието „професор“. Кандидатът демонстрира високо ниво на научно и приложни познания и постижения в областта на организацията и управлението на производството в селското стопанство и подотрасли. Доц. д-р Виолета Дириманова е показала, че е много добър университетски преподавател, учен и авторитет в научната общност.

След запознаването ми с материалите и научните трудове по конкурса и тяхното рецензиране, напълно убедено и обективно давам **ПОЛОЖИТЕЛНА ОЦЕНКА** и препоръчвам на Научното

НОВ БЪЛГАРСКИ УНИВЕРСИТЕТ

ДЕПАРТАМЕНТ

“ИКОНОМИКА”

1618 София, ул. Монтевидео 21; стая 603; тел.: 5110603

Пловдив за избор на доц. д-р Виолета Дириманова за академичната длъжност „професор“ по професионално направление 3.8. „Икономика“ и научна специалност – „Организация и управление на производството“.

Дата: 9.02.2024 г.

Изготвил резенцията:.....

/проф. д-р Иван. Боевски/